

PRZEDMOWA

Drogi Czytelniku: książkę tę napisałem dla Ciebie w 1997 roku ponownie, mimo że jej wcześniejsza wersja nie straciła w zasadzie aktualności. Pomysł opracowania współczesnych doktryn politycznych zrodził się w 1969 roku. Prowadząc badania naukowe i wykłady z historii doktryn politycznych i prawnych dla studentów prawa i administracji oraz z podstaw nauk politycznych dla studentów medycyny, biologii i geografii, zwróciłem uwagę na duże zainteresowanie nieopracowaną dotychczas problematyką współczesnej myśli politycznej.

Próbując odpowiadać na podobne zainteresowania, nie tylko studentów jakże różnych kierunków studiów, opublikowałem w tygodniku „Kultura i Życie” cykl dwudziestu dwóch esejów na temat głównych współczesnych doktryn politycznych. Ogłaszane pod wspólnym nadtytułem *Ideologie wieku atomu* eseje wzbudziły zainteresowanie o zasięgu ogólnopolskim. Pogłębione i rozwinięte fragmenty cyklu ukazały się w polskich i zagranicznych periodykach naukowych w języku polskim i angielskim. Był to prototyp, jakby pierwsze wydanie, niniejszej książki, w niezwykle wysokim nakładzie, ponad 200 000 egzemplarzy, ponieważ taki był nakład tygodnika „Kultura i Życie”.

W następnym roku oficyna wydawnicza Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie opublikowała skrypt akademicki zatytułowany *Zarys współczesnych doktryn politycznych*. Uznany przez Czytelników i Recenzentów za pracę pionierską, zyskał on rangę ogólnokrajową jako źródło wiedzy dla studiujących historię doktryn politycznych i prawnych oraz podstawy nauk politycznych.

Anegdotyczna była historia kolejnego, jakby trzeciego, ale niezrealizowanego wydania mojej pracy o współczesnych doktrynach politycznych. Gdy oficyna wydawnicza UMCS przekazała udoskonalony tekst pracy do urzędu cenzorskiego, wróciła ona stamtąd z opinią negatywną. Cenzor przypomniał autorowi, że jedynie naukową doktryną polityczną pozostaje po wsze czasy marksizm-leninizm, toteż wskazywanie na istniejący w świecie pluralizm doktrynalny jest zajęciem „niepolitycznym” (*sic!*). Niemniej, oficyna wydawnicza, doceniając wysiłek autora, mimo że podzielała zastrzeżenia cenzora, wypłaciła honorarium za niewydaną pracę, z zaznaczeniem jednak, aby ostatecznie porzucił myśl o jej wznawianiu.

Jak wiadomo, mimo że oficjalną doktryną polskiego państwa realnego socjalizmu pozostawał marksizm-leninizm, nieoficjalnie triumfował nad nim liberalizm. Dopuszczający pluralizm doktrynalny liberalizm krzewił się przede wszystkim w niektórych środowiskach akademickich. Znalazło się dlań również miejsce w kręgach Dyrekcji Centralnego Ośrodka Studiów Nauk Politycznych w Warszawie. W 1976 roku Ośrodek ten wydał w dużym nakładzie książkowym mój udoskonalony *Zarys współczesnych doktryn politycznych*. Jednocześnie książka weszła do kanonu obowiązkowej lektury na wszystkich rodzajach uczelni wyż-

szych i kierunkach studiów, w których wykładano podstawy nauk politycznych. Siegali po nią nauczyciele i uczniowie szkół średnich zainteresowani przedmiotem *wiadomości o Polsce i świecie współczesnym*. To było czwarte jej wydanie.

Piąte wydanie książki przybrało piękną szatę graficzną, powieloną w dużym nakładzie, ponieważ została ona włączona do elitarnego zestawu wydawniczego Klubu Książki „Człowiek — Świat — Polityka”. Książkę opublikowało wówczas, był to rok 1976, Wydawnictwo Lubelskie pod zmienionym już nieco tytułem *Współczesne doktryny polityczne*. Autor był zapraszany na spotkania z Czytelnikami i wiele egzemplarzy książki, na Ich życzenie, zaopatrzył dedykacjami. Posypały się recenzje, nieliczne krytyczne i liczne pozytywne, niekiedy wręcz entuzjastyczne.

Obecność książki na rynku czytelnicznym utrwały dwa jej kolejne wydania w 1984 i 1987 roku, które mogą uchodzić za wydanie szóste i siódme. Uczyniło to znowu Wydawnictwo Lubelskie w dużych nakładach i interesującej szacie graficznej. Były to wydania poprawione i rozszerzone, toteż znowu doczekały się kolejnych recenzji. Zestaw znanych mi recenzji tej książki — w sumie ponad 30 — zawiera *Bibliografia prac Romana Tokarczyka*, Daimonion, Lublin 1992, i strona internetowa autora (www.tokarczyk.info).

Przygotowując kolejne, jakby ósme, ale ponownie napisane, wydanie pracy, starałem się uwzględnić zarówno istotne zmiany, jakie nastąpiły po 1989 roku na mapie politycznej współczesnego świata, jak i uwagi Czytelników i Recenzentów. Były to zmiany tak duże, że zdecydowałem się napisać książkę raz jeszcze, mimo że poprzednie jej wydanie zachowało aktualność w obiegu naukowym. Jednocześnie towarzyszyła mi świadomość, jak bardzo trudno opracować teoretyczną syntezę, wolną od niedoskonałości, tak nadzwyczaj rozległych zjawisk, jak zwłaszcza współczesna myśl polityczna. Synteza teoretyczna, zmierzając do ukazania określonych prawidłowości, musi podkreślać zagadnienia najogólniejsze, typowe, wspólne i istotne. Z konieczności pomijając zagadnienia szczegółowe, nietypowe, odrębne i drugorzędne, musi opierać się na skrótach myślowych, a nawet i uproszczeniach. Stwarza to możliwości krytyki i wymaga pewnej odwagi ze strony autora.

Przedmiot książki, skonstruowanej na podstawie nowego paradygmatu, obejmuje zasadniczo myśl polityczną XIX, XX i początków XXI wieku, której źródła jednak często sięgają do odległych stuleci wcześniejszych. Przy wyborze prezentowanych ideologii kierowałem się dwoma głównie względami: z jednej strony ich dużym realnym znaczeniem, z drugiej — dążeniem do ukazania możliwie najszerszego spektrum różnicowania współczesnej myśli politycznej. Ten pierwszy względ zmusza autora do zachowywania we wszystkich wydaniach książki takich długotrwałych ideologii, jak głównie liberalizm, konserwatyzm, socjalizm, komunizm, pacyfizm, katolicyzm, islamizm. Ten drugi — skłania do uwzględnienia również krótkotrwałych euforii ideologicznych, jak np. anarchizm, faszyzm, czy też ideologii utrwalających dopiero swoje znaczenie, jak np. feminizm, ekologizm. W przypadku długotrwałych ideologii politycznych starałem się zachować rozsądne proporcje między niezbędną charakterystyką warstwy historycznej a charakterystyką ich warstwy współczesnej. Ukazując ewolucję ideologii nie nadużywałem przedrostka „neo”, wykorzystywanego zbyt często dla wyodrębnienia najnowszych ich mutacji. Takie określanie ideologii politycznych prowadzi do poważnych nieporozumień, gdy na warstwę „neo” nakładają się kolejne nowości.

Dzieje ideologii politycznych mogą być analizowane w różny sposób, zależnie od przyjmowanych celów. Najczęściej są to analizy podmiotowe, odróżniane od analiz przedmiotowych, które — jedno i drugie — mogą być porządkowane chronologicznie bądź na innych zasadach. Analizy podmiotowe zmierzają do wyeksponowania sylwetek twórców ideologii, analizy

przedmiotowe zaś — cech wspólnych zespołów idei tworzących określoną ideologię. Posiadając świadomość zalet i słabości obu tych sposobów analizy, wybrałem zasadę przedmiotowo-podmiotowo-chronologiczną. Oznacza to, że wszystkie analizowane treści określonej ideologii zebrane zostały pod jej jedną nazwą, np. liberalizm, komunizm, populizm, i uporządkowane kolejno według kryteriów przedmiotowych, podmiotowych i chronologicznych. Wydaje się, że taka zasada prezentacji ideologii politycznych ma większą jasność i przejrzystość od rozpowszechnionej w podręcznikach historii doktryn politycznych i prawnych zasady rozrywania jednej doktryny na fragmenty, zacierającej jej zwartość wewnętrzną i stwarzającej duże utrudnienie w percepcji poznawczej.

Każdy z rozdziałów pracy stanowi odrębną całość. Dla możliwie najlepszego oświetlenia treści oryginalnych poszczególnych ideologii politycznych zawiera ona zachętę do uprawiania komparatystyki politologicznej. Została tak skonstruowana, że dość łatwo można ze sobą porównywać poszczególne elementy omawianych doktryn politycznych — nazwy, źródła i rozwój, składające się nań idee, występujące w nich nurty, oceny ich znaczenia. Komparatystyka doktryn politycznych wymaga nie tylko zachowywania wstrzeźliwości przed pochopnymi ich ocenami, ale nierzadko poczucia humoru i dostrzegania absurdalności głoszonych przez nie treści. Niekiedy doktryny przyjmowane są bardziej na zasadzie wiary niż na zasadzie naukowego poznawania poddającego się weryfikacji. Właśnie wiara, a nie prawdziwość przesądza niejednokrotnie o sile i powodzeniu myśli politycznej.

Istotne cechy poszczególnych ideologii, prezentowanych według jednolitego, nowego paradygmatu ujmowania myśli politycznej, starałem się przedstawiać w taki sposób, aby mogły być one łatwo zrozumiałe. Do tego stopnia, do którego to możliwe, ukazywałem ideologię w takim świetle, w jakim pojmują je ich wyznawcy, ale bez pomijania poglądów krytycznych. Moim celem jest pomaganie Czytelnikowi przy formułowaniu własnych wniosków na temat każdej ideologii, opartych na możliwie wyważonym ich obrazie doktrynalnym. Kolejność prezentowanych ideologii nie jest przypadkowa, chociaż nie musi odgrywać tutaj większej roli, ponieważ chyba zawsze brak będzie jednoznacznych podstaw do ich niekontrowersyjnego pogrupowania.

Każda z uwzględnionych ideologii oświetlana już została stosami prac źródłowych i opracowań. Oczywiście autor syntezy, za jaką pragnie uchodzić niniejsza praca, może uwzględnić tylko drobną część tych cudzych wysiłków. Ważniejsze teksty źródłowe zostały wspomniane w samym tekście pracy, opracowania zaś w zestawach „wybranych opracowań” zamykających kolejne rozdziały pracy. Gdy dla monografii naukowych niezbędne jest mnóstwo drobiazgowych informacji, dla syntez naukowych ważniejsza jest ich rygorystyczna selekcja. Gdy autor monografii nierzadko grzęźnie w mrowiu informacji, autor syntezy spogląda na nie jakby z lotu ptaka. Gdy monografie mogą zyskiwać wyższą wartość ze współautorstwa, syntezy domagają się autorstwa jednej osoby, ukazującej badane treści w sposób bardziej jednolity. Tak więc przekazywana Ci — Czytelniku — praca może uchodzić za wprowadzenie do obszerniejszego i jeszcze bardziej pogłębionego, porównawczego studiowania współczesnej myśli politycznej na różnych poziomach wiedzy i wykształcenia, dla różnych celów poznawczych i praktycznych.

Autor

DO WYDANIA IX

Ósme wydanie książki znalazło wdzięcznych Czytelników. Oddając w ręce Czytelników wydanie IX książki pragnę poinformować o nieznacznym poszerzeniu i udoskonaleniu. Poszerzenie dotyczy nowych pozycji, włączonych do *Wybranej literatury*, i opinii recenzentów o ósmym wydaniu książki.

Autor

Lublin, maj 1999 roku

DO WYDANIA X

Do wydania X książki wprowadziłem uzupełnienia w zakresie najnowszych pozycji *Wybranej literatury*. Usunąłem też zauważone błędy w korekcie tekstu. Gremia Czytelników poprzedniego wydania książki poszerzyły się głównie o kręgi profesorów i uczniów szkół średnich. W kilku rankingach książek praca ta należała do tzw. hitów wydawniczych.

Autor

Lublin, kwiecień 2000 roku

DO WYDANIA XI

Do wydania XI wprowadziłem tego samego rodzaju zmiany jak do wydania X.

Autor

Lublin, listopad 2001 roku

DO WYDANIA XII

Wydanie XII książki zostało rozszerzone o nowe treści i uzupełnienia w zakresie najnowszych publikacji *Wybranej literatury* zamykającej poszczególne rozdziały. Rozszerzony został rozdział pierwszy, do którego dodałem sześć wątków zatytułowanych: „Paradygmat realizmu”, „Paradygmat utopizmu”, „Relacje paradygmatów”, „Utopie teraźniejsze”, „Utopizm ideologii”, „Utopianizm współczesny”. Do rozdziału drugiego wprowadziłem nowy wątek „Korekty idei”. Pojawiły się także dodatkowe, najnowsze opinie o książce.

Obserwując rozwój badań naukowych w Polsce nad współczesnymi doktrynami politycznymi nie sposób nie zauważyć dużych i twórczych osiągnięć Zakładu Ruchów Politycznych Wydziału Politologii UMCS, kierowanego od 1998 roku przez profesora Edwarda Olszewskiego. Za-

kład ten organizuje, częściej niż co dwa lata, międzynarodowe konferencje naukowe poświęcone myśli społecznej i ruchom politycznym o największym współcześnie znaczeniu w świecie. Dotychczas odbyte konferencje miały za swój przedmiot doktryny i ruchy: chrześcijańskiej demokracji, socjaldemokratyzmu, konserwatyzmu i liberalizmu. Materiały z konferencji, uzupełnione o dodatkowo zamówione artykuły, zostały opublikowane w formie książkowej w języku polskim, w dwóch przypadkach również w języku angielskim. Zostały one uwzględnione w *Wybranej literaturze* niniejszej książki. Dziękując za kierowane, m.in. do mnie, zaproszenia na wspomniane konferencje, dzięki którym mogę wzbogacać *Współczesne doktryny polityczne*, życzę Zespołowi kierowanemu przez profesora Edwarda Olszewskiego kolejnych, równie znakomych sukcesów.

Autor

Lublin, maj 2003 roku

DO WYDANIA XIII

Szybki rozwój procesów globalizacji skłania do nowego spojrzenia na większość współczesnych doktryn politycznych. Zamierzam to uczynić w najbliższej przyszłości, m.in. w oparciu o wyniki międzynarodowych konferencji naukowych organizowanych nadal przez Zakład profesora Edwarda Olszewskiego i jego najbliższych współpracowników — profesora Stefana Sępnia i profesor Marię Marczewską-Rytko, ostatnio na tematy ekstremizmu politycznego, nacjonalizmu i populizmu.

Poszerzyły się kręgi Czytelników niniejszej książki o Ich gremia studiujące najnowszą historię, współczesną kulturę polityczną i prawną świata, szczególnie zaś jednoczącej się wciąż Europy. Zestawy wybranej literatury zostały rozszerzone o nowe tytuły.

Autor

Lublin, grudzień 2004 roku

DO WYDANIA XIV

W myśli politycznej początku XXI wieku przewaga liberalizmu nad innymi ideologiami jest na tyle duża, że odsłania on coraz wyraźniej swoje ambicje globalistyczne. Wieloznaczne pojęcie globalizacji jest w swym najgłębszym sensie liberalizacją o cechach internalizacji, uniwersalizacji, modernizacji, deterytorializacji i zamerykanizowanej westernizacji. Katolicyzm w ekumenizmie upatruje nadzieje na globalne upowszechnienie swoich idei, kiedyś, co jednak wątpliwe. Komunizm przeżywa kryzys, natomiast większość ideologii — konserwatyzm, socjalizm, anarchizm, agraryzm, feminizm, ekologizm, populizm — trwa, do pewnego stopnia, dzięki przemowianiu, w zróżnicowanych zakresach, treści liberalizmu. Pacyfizm słabnie z powodu imperialnej amerykańskiej polityki wojen lokalnych, uzasadnianej, niezbyt przekonująco, zagrożeniami islamizmu. Nacjonalizm narodów dużych, np. narodu rosyjskiego, zмага się z nacjona-

lizmami narodów mniejszych i procesami unifikacji regionalnej. Rasizm przechodzi do lamusa historii, w którym pozostaje już faszyzm.

Większość współczesnych ideologii przenikają obecnie podobne, najbardziej „palące” problemy: sprawiedliwości społecznej, tożsamości kulturowej narodów i grup etnicznych, ochrony praw jednostki ludzkiej, hamowania zagrożeń dla środowiska naturalnego, zatroskania o zachowywanie przynajmniej względnego pokoju w świecie. Dla podkreślenia tych problemów, czternaste wydanie książki zostało poszerzone o nowe podrozdziały w rozdziale pierwszym, dziesiątym i szesnastym. We wszystkich rozdziałach została wzbogacona *Wybrana literatura* o najnowsze tytuły książek. Nie podaje natomiast adresów internetu — bardzo szybko rozrastającego się źródła informacji również o doktrynach politycznych — ze względu na łatwość ich wyszukiwania. Poruszanie się w internecie pozwala stwierdzić, że niniejsza książka należy do bestsellerów i pozostaje podstawą do wielu opracowań i haseł. Książkę zamyka wykaz *Recenzji książki i Opinii o książce* znanych autorowi, a udostępnianych tutaj Czytelnikom.

Autor

Lublin, czerwiec 2006 roku

DO WYDANIA XV

Niniejszą książką zainteresował się bardzo wnikliwie Aleksandr Mereżko, wybitny kijowski profesor prawa, mający liczne i owocne związki z uniwersytetami amerykańskimi i polskimi. Moje związki naukowe z profesorem Mereżko doprowadziły do wniosku o potrzebie wprowadzenia do międzynarodowego obiegu naukowego wiedzy dotyczącej ukraińskich doktryn politycznych, dotychczas nie zauważanych w stopniu, na jaki zasługują. Przyczyny tego tkwiły głównie w wielowiekowym uzależnieniu narodu ukraińskiego od imperium rosyjskiego i przejściowo również Rzeczypospolitej Polskiej. Zaprosiłem profesora Mereżkę do współpracy, prosząc o najogólniejsze chociażby informacje o charakterze i nurtach ukraińskiej myśli politycznej.

Profesor Mereżko przesłał mi zwięzłe eseje na temat pięciu współczesnych doktryn ukraińskiej myśli politycznej: liberalizmu, konserwatyzmu, socjalizmu, komunizmu i nacjonalizmu. Zasługują one na uwagę i rozwinięcie w obszerniejszych opracowaniach monograficznych, pracach licencjackich, magisterskich, doktorskich i habilitacyjnych. Tutaj poprzestaję jedynie na przytoczeniu tez esejów profesora Mereżki, oczekując na ich pogłębienie i rozwinięcie przez kompetentnych autorów.

Pisząc o liberalizmie w ukraińskiej myśli politycznej, Mereżko zauważył, że pospłatał się on silnie z ideami demokracji, socjalizmu i nacjonalizmu. Z tego względu trudno w nim dostrzec treści oryginalne, a także wskazać wybitnych myślicieli. Mereżko wyróżnia nazwiska następujących: Nikołaj Kostomarow (1817–1885), Michaiło Dragomanow (1841–1895), Bogdan Kristjanskij (1868–1920), Władimir Wiernadskij (1863–1945).

Analizując konserwatyzm w ukraińskiej myśli politycznej, Mereżko podkreślił dominującą w nim rolę państwa organizującego życie społeczeństwa, monarchiczną formę władzy, nacjonalizm, elitaryzm, respekt dla religii i moralności oraz uwielbienie tradycji narodowej. Wyróżnił dwóch myślicieli: Wiaczesława Lipińskiego (1882–1931) i Pawło Skoropadskiego (1873–1945).

Charakteryzując myśl polityczną ukraińskiego socjalizmu, Mereżko dostrzegł w niej dążenia do rozszerzenia demokracji politycznej na ekonomikę, ustanowienia praw i swobód obywatelskich w duchu „burżuazyjnej demokracji”, powiązania z wyzwoleniem narodowym wyzwolenia socjalnego, zwłaszcza chłopstwa, przekształcenia imperialnej Rosji w federację równoprawnych narodów. Do wybitnych socjalistów zaliczył: Iwana Frankę (1856–1916), Michaiło Gruszewskiego (1866–1934), Wołodymira Winniczenkę (1880–1951) i Michaiło Tugan-Baranowskiego (1865–1919).

Oryginalnym rysem myśli ukraińskiego komunizmu pozostaje przesycenie go ukraińskim nacjonalizmem, co paradoksalne, ale prawdziwe, w reakcji na stalinizm, z jego cechami wielkodzierżawczego szowinizmu rosyjskiego i imperializmu, pod osłoną dezinterpretowanych treści marksizmu i leninizmu. Ten ukraiński komunizm nie dał się pogodzić z rosyjskim bolszewizmem, co uchodzi za tragiczny rys ukraińskiego komunizmu nacjonalistycznego.

Wreszcie, w świetle interpretacji Mereżki, ukraiński nacjonalizm należy uznawać za główny, najsilniejszy, najbardziej trwały i przenikający inne nurty, nurt ukraińskiej współczesnej myśli politycznej. Nacjonalizm ten służył przede wszystkim za ideologiczne narzędzie dążeń narodu ukraińskiego do wyzwolenia spod „nacjonalizmu integralnego”, wcześniej rosyjskiego, a później Związku Radzieckiego.

Do wydania XV książki wprowadziłem nieliczne poprawki i niezbędne uzupełnienia. W znacznym zakresie natomiast zostały wzbogacone najnowszymi tytułami zestawy bibliograficzne *Wybrana literatura*, zamykające poszczególne rozdziały książki.

Autor

Lublin, kwiecień 2008 roku

DO WYDANIA XVI

Zmiany treści politycznych świata początków XXI wieku powodują przesunięcia akcentów we współczesnej myśli politycznej i pojawienie się akcentów zupełnie nowych. Zmianą jest zapewne powrót do akcentowania znaczenia religii w myśli politycznej, pomniejszanie w okresie trwania systemu państw socjalistycznych krzewiących ateizm. Nowymi zaś akcentami są szczególnie idee wielokulturowości, rzucające wyzwania wcześniejszym ideom tożsamości kulturowej, zawężanej w granicach państw do etniczności narodowej. Są również nimi idee globalizacji, przenikane ideologicznymi interpretacjami terroryzmu.

Rzetelne uprawianie nauki o doktrynach politycznych jest trudne, ponieważ prawda zbyt często jest w nich składana na ołtarzach oficjalnie obowiązującej ideologii politycznej. W początkach XXI wieku, z perspektywy Polski, najbardziej znamienne jest przy tym odejście od dominacji treści ateistycznych, proradzieckich, prowschodnich na rzecz faworyzowania treści sakralnych katolicyzmu, prozachodnich, nierzadko zbyt lekkomyślnie utożsamianych z amerykańską. Obie te postawy, czyniąc zadość wymaganiom poprawności politycznej, nie zawsze jednak są w stanie jednocześnie sprostać wymaganiom poprawności naukowej.

Spróbujmy na to spojrzeć przy pomocy przykładu nie naukowego lecz propagandowego określenia w Polsce po 1989 roku komunizmem i postkomunizmem tego, co nimi w rzeczy-

wistości nie było i nie wiadomo czy realnie nimi kiedykolwiek będzie. Główne różnice między komunizmem a socjalizmem zostały omówione w niniejszej książce, ale powtórzmy je i tutaj. W Polsce do 1989 roku socjalizm był rzeczywistością, realnym socjalizmem, podczas gdy komunizm należał i wciąż należy do świata utopii. Pozostaje jednak utopią o chlubnych korzeniach religijnych; jej pierwocinami były bowiem starożytne wspólnoty chrześcijańskie, a współczesnym ich echem pozostają w izraelskiej kulturze judaizmu wspólnoty zwane kibucami.

Utożsamianie socjalizmu z komunizmem i postkomunizmem to nieprawdziwe obciążanie tego drugiego skazami tego pierwszego. Chodzi przecież nie tylko o dwie odmienne formacje myślowe, ale i niedostrzeżenie ułomności przypisywanych wyłącznie socjalizmowi realnemu, występujących w różnych przejawach innych form myśli politycznej. Warto mieć także na uwadze, że nawet najbardziej krzykliwe i misterne kłamstwo w dłuższych przedziałach czasu nie jest w stanie wzmocnić żadnej ideologii i propagandy, w tym przypadku głównie uproszczonego prokonserwatywizmu i zwulgaryzowanego proliberalizmu.

Skazy realnego socjalizmu dostrzegają sami zwolennicy lewicowych nurtów myśli politycznej. Odrzucając go jako „stary”, opowiadają się na rzecz „nowej lewicy” zrodzonej w latach 60. i 70. ubiegłego wieku. W ostatnich latach, w samej tylko Polsce, pojawiło się kilka ośrodków określających się „nową lewicą”, podobnie w innych krajach. Mając to na względzie, opracowałem ponownie tę problematykę, po raz pierwszy opublikowaną w 1979 roku w monografii *Utopia Nowej Lewicy amerykańskiej*. Tym razem książka nosi tytuł *Nowa Lewica. Rodowód. Ruchy. Ideologia. Oddziaływanie*.

Do obecnego wydania niniejszej książki wprowadziłem korekty zauważonych usterek i wzbogaciłem Wybraną literaturę. Należy zauważyć, że książka kusi przestępców internetowych. Dzięki kontroli legalności i nadużyć chomikuj.pl ukarani zostali użytkownicy naruszający ustawę o świadczeniu usług drogą elektroniczną w odniesieniu do książki *Współczesne doktryny polityczne*.

Autor

Lublin, styczeń 2010 roku